

MỘT SỐ NHẬN XÉT VỀ SỰ TÁC ĐỘNG CỦA CÁC YẾU TỐ GIA ĐÌNH VÀ XÃ HỘI ĐẾN QUÁ TRÌNH TỰ RÈN LUYỆN TƯ CÁCH ĐẠO ĐỨC CỦA HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TẠI THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

ĐÀO THỊ VÂN ANH*

TÓM TẮT

Giáo dục đạo đức cho học sinh trung học phổ thông có một tầm quan trọng đặc biệt, các em không chỉ tiếp thu kiến thức khoa học mà còn cần phải biết tự rèn luyện cho mình những phẩm chất đạo đức tốt đẹp. Trong quá trình tự rèn luyện tư cách đạo đức, học sinh luôn chịu sự tác động của nhiều yếu tố, trong đó gia đình là nền tảng sớm nhất, tác động thường xuyên, liên tục và lâu dài nhất, xã hội là môi trường mà các em sẽ tự thể hiện và biến đổi mạnh mẽ hàng ngày, nhà trường là nơi cung cấp những kiến thức khoa học về tự nhiên và xã hội... Một số biện pháp được đưa ra nhằm nâng cao hiệu quả quá trình tự rèn luyện đạo đức của học sinh, đó là biên soạn lại chương trình giáo dục đạo đức cho học sinh, xác định hướng can thiệp đối với từng loại chuẩn hành vi, giáo dục đạo đức từ trong gia đình, tổ chức các hoạt động xã hội và hoạt động tập thể, tăng cường sự hợp tác giữa gia đình và nhà trường, thường xuyên tự đánh giá về nhận thức và hành vi đạo đức của bản thân học sinh.

ABSTRACT

Some remarks on the impacts of the family and society factors on the process of self cultivating ethics by secondary high school students in Ho Chi Minh City

Educating ethics for secondary high school students plays a very important role. In school, students not only acquire scientific knowledge but also need to know how to cultivate themselves their virtues. In process of self-cultivating ethics, students are influenced by many factors in which the family is the earliest one, that have the most regular, continuous and longest impacts; the society one is the environment in which students express themselves and develop strongly everyday; the school one is the place that provides them with scientific knowledge on nature and society... Some suggestions are brought out to enhance efficiency of process of students' self-cultivating ethics such as recompiling curriculum of educating ethics for students, identifying directions of intervention for each type of behavior standard, educating ethics from family, organizing social and collective activities, reinforcing collaborations between school and family, having students self-evaluate regularly about their ethical awareness and behaviors.

1. Đặt vấn đề

Nghiên cứu quá trình tự rèn luyện tư cách đạo đức của học sinh trung học phổ thông là bước tiếp theo của đề tài

nghiên cứu về giáo dục đạo đức cho học sinh trung học cơ sở. Bài viết này đưa ra một số nhận xét từ kết quả của đề tài khoa học “Khảo sát sự tác động của một số yếu tố gia đình và xã hội đến quá trình tự rèn luyện tư cách đạo đức

* ThS, Viện Nghiên cứu Giáo dục, Trường Đại học Sư phạm TP HCM

của học sinh trung học phổ thông tại TP.HCM”.

2. Nội dung nghiên cứu chính

2.1. Các yếu tố khách quan được khảo sát

2.1.1. Yếu tố gia đình

Gia đình đóng vai trò cơ bản trong việc hình thành khái niệm đạo đức cho học sinh. Những bài học đầu tiên về đạo đức được bắt đầu từ gia đình, đó là lòng thương người, sự biết ơn, tính trung thực, lễ độ và biết quan tâm tới người khác.

Một số yếu tố gia đình được khảo sát:

- + Gia đình thường xuyên trao đổi thông tin với con cái về việc học tập, các vấn đề ở trường và ngoài xã hội.
- + Gia đình quan tâm đến sự phát triển về tâm sinh lý của con.
- + Gia đình quan tâm đến sở thích, nguyện vọng của con (các loại sách báo, phim ảnh, âm nhạc...).
- + Cha mẹ sống hòa thuận, tôn trọng nhau.
- + Cha mẹ đối xử tốt với ông bà và bà con họ hàng.
- + Kinh tế gia đình ổn định, cha mẹ có việc làm.

Kết quả khảo sát cho thấy, học sinh, phụ huynh và giáo viên đánh giá cao ý nghĩa của yếu tố tình cảm giữa cha mẹ: cha mẹ sống hòa thuận, thương yêu nhau, sau đó, là quan hệ họ hàng gần bó, cách đối xử của cha mẹ với ông bà, người thân.

2.1.2. Yếu tố nhà trường

Việc giáo dục đạo đức cho học sinh là một trong những nhiệm vụ chính của nhà trường phổ thông: cung cấp tri thức đạo đức cho học sinh, cụ thể là những khái niệm đạo đức, nghĩa vụ, bổn phận và trách nhiệm.

Sau gia đình, trường học là nơi gắn bó nhiều với học sinh, vì vậy, nhà trường là nơi có nhiều tác động đến nhận thức và hành vi đạo đức của học sinh.

Các yếu tố được khảo sát:

- + Giờ Giáo dục công dân.
- + Các hoạt động phong trào của Đoàn, các hoạt động ngoại khóa.
- + Các hoạt động sinh hoạt của lớp (tiết chủ nhiệm, hoạt động tập thể).
- + Sự quản lý chặt chẽ việc thực hiện nội quy của nhà trường.

Trong các yếu tố trên, phụ huynh và giáo viên đánh giá cao vai trò của “sự quản lý chặt chẽ việc thực hiện nội quy của nhà trường” với mục đích rèn tính kỷ luật, tinh thần tự giác đối với nhiệm vụ học tập và các hoạt động khác ở trường (61,9 % ý kiến phụ huynh và 65,7% ý kiến giáo viên, cho là tác động mạnh), môn học “Giáo dục công dân” hiện nay, được đánh giá là chưa có tác động nhiều trong quá trình giáo dục đạo đức.

2.1.3. Yếu tố xã hội

Ngoài gia đình và nhà trường, học sinh lứa tuổi trung học phổ thông chịu sự ảnh hưởng rất lớn của môi trường xã hội. Các em bắt đầu quan tâm đến các

sự kiện chính trị, xã hội và mở rộng phạm vi giao tiếp bên ngoài gia đình.

Các yếu tố được khảo sát:

+ *Hành vi và nhân cách của những người trong xã hội mà học sinh tiếp xúc.*

+ *Các sự kiện chính trị - xã hội diễn ra hàng ngày trong cuộc sống.*

+ *Mối quan hệ với bạn bè.*

+ *Sách báo, tạp chí, phim ảnh, truyền hình.*

+ *Các nguồn thông tin từ mạng internet.*

+ *Các hoạt động phong trào mà học sinh tham gia.*

- Mối quan hệ với bạn bè là ưu tiên hàng đầu. Học sinh trung học phổ thông đã vượt ra ngoài ảnh hưởng của gia đình rất nhiều so với học sinh trung học cơ sở. Theo kết quả khảo sát, đối tượng học sinh đánh giá cao sự ảnh hưởng của bạn bè tới việc hình thành tư cách đạo đức của bản thân (76.1% ý kiến); phụ huynh và giáo viên cũng đánh giá cao yếu tố này (70.8% ý kiến phụ huynh và 86.7% ý kiến giáo viên).

- Yếu tố có ảnh hưởng lớn thứ hai là các nguồn thông tin từ mạng internet: trang tin, nhật ký điện tử (blog), trò chơi trực tuyến (game online)... Học sinh, phụ huynh và giáo viên đều chọn mức độ "tác động mạnh" với số lượng ý kiến chiếm đa số (72% ý kiến học sinh, 71.6% ý kiến phụ huynh và 94.7% ý kiến giáo viên).

2.2. Nhận xét

2.2.1. Học sinh ở lứa tuổi trung học phổ thông đã phát triển tương đối ổn

định về mặt tâm sinh lý, đang trong thời kỳ tích lũy kiến thức, chuẩn bị cho cuộc sống trưởng thành. Các em có hoài bão, ước mơ và lý tưởng, đặc biệt, bắt đầu có những suy nghĩ chín chắn về lựa chọn ngành nghề. Khả năng nhận thức về nghĩa vụ, trách nhiệm của bản thân được nâng cao, học sinh hành động có suy nghĩ và ý thức được nội dung của công việc mình làm. Kinh tế và xã hội phát triển đã tạo ra lớp trẻ thông minh, nhanh nhạy và năng động. Cuộc sống tình cảm của các em được xây dựng trên những mối quan hệ vững chắc: tình bạn sâu sắc, gắn bó lâu dài trong nhiều năm, tình yêu chủ yếu dựa trên cơ sở tình bạn. Nhiệm vụ giáo dục cho học sinh trung học phổ thông có tính quyết định cho việc xây dựng nguồn nhân lực tương lai vừa giỏi về chuyên môn, tay nghề, vừa có đạo đức tốt.

2.2.2. Tuy nhiên, trước sự phát triển của cuộc sống hiện đại, những tác động tiêu cực của cuộc sống cũng phát triển một cách đáng lo ngại. Nghiên cứu thực trạng cho thấy, có một số tồn tại trong lối sống của một bộ phận thanh thiếu niên. Nhiều nhận xét cho rằng: việc học sinh vi phạm các chuẩn mực đạo đức đã đến mức đáng lo ngại với những hành vi như bạo lực trong nhà trường, đe dọa hành hung thầy cô giáo, quay cóp bài, bỏ học v.v... Ngoài ra, nhiều thanh thiếu niên còn sớm có biểu hiện của lối sống hưởng thụ, coi nặng giá trị vật chất, tiêu xài hoang phí, không tôn trọng kỷ luật, vi phạm pháp luật v.v...

Là lứa tuổi có nhiều ước mơ, lý tưởng sống cao đẹp, nhưng hiện nay, một số học sinh chưa xác định được cho bản thân những chuẩn mực đạo đức cần

thiết và còn thiếu bản lĩnh để phản ứng lại các tác động xấu từ môi trường bên ngoài. Trong xã hội hiện đại, học sinh có nhiều điều kiện để tiếp nhận các kênh thông tin như sách báo, tạp chí, phim ảnh, mạng internet, giúp mở mang kiến thức nhưng đồng thời, khi không được hướng dẫn và kiểm soát, nhiều học sinh đã bị ảnh hưởng bởi những cảnh ăn chơi xa lạ, hành động bạo lực ngoài xã hội và trên phim ảnh, sự tiêu cực của xã hội đã đi vào ý thức và thể hiện trong hành vi đạo đức của một bộ phận học sinh.

2.2.3. Theo ý kiến của học sinh, phụ huynh và giáo viên:

- Yếu tố tình cảm gia đình rất có ý nghĩa đối với học sinh, đó là quan hệ giữa cha mẹ, họ hàng, cách đối xử của cha mẹ đối với các thành viên trong gia đình.

- Môi quan hệ với bạn bè là xu hướng chính trong giao tiếp của học sinh: các em thường xuyên trao đổi các vấn đề về bản thân, chia sẻ sở thích, niềm vui với các bạn nhiều nhất, sau đó mới tới cha mẹ và thầy cô giáo. Tác động từ bạn bè đến nhận thức và hành vi đạo đức của học sinh là rất mạnh, ảnh hưởng này có thể là tích cực hoặc tiêu cực. Một trong những nguyên nhân chính gây nên thực trạng đạo đức hiện nay là do học sinh bị ảnh hưởng tiêu cực từ bạn bè có tư cách đạo đức không tốt.

- Yếu tố xã hội quan trọng có ảnh hưởng đến nhận thức về chuẩn mực đạo đức và hình thành thế giới quan và nhân sinh quan của học sinh là nguồn thông tin từ mạng internet: trang tin, nhật ký

điện tử (blog), trò chơi trực tuyến (game online), ngoài ra, ảnh hưởng của sách báo, tạp chí, phim ảnh và các chương trình trên truyền hình cũng có tác động đáng kể.

- Các sự kiện chính trị - xã hội diễn ra hàng ngày trong cuộc sống và các hoạt động phong trào chưa có tác động nhiều đến nhận thức của học sinh về trách nhiệm, nghĩa vụ của người công dân và phát triển tinh thần tập thể.

- Hiện nay chưa có sự kết hợp cụ thể và hiệu quả giữa gia đình, địa phương và nhà trường về các trường hợp học sinh có vi phạm về đạo đức. Ban đại diện cha mẹ học sinh chưa phát huy hết vai trò là cầu nối giữa nhà trường và gia đình. Phần lớn các gia đình ở thành phố sống khép kín, ngày càng ít có sự giao tiếp giữa các gia đình trong khu dân cư.

Kinh tế gia đình cũng ảnh hưởng đến mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái, có thể, cha mẹ chỉ lo làm kinh tế, ít quan tâm tới quá trình phát triển về tâm sinh lý và các yếu tố tác động đến hành vi đạo đức của con em mình, hoặc ở một số gia đình có cuộc sống kinh tế đầy đủ, con cái có biểu hiện sai lệch chuẩn mực hành vi đạo đức là do phụ huynh chỉ cung cấp tiền nhưng lại không quan tâm đến việc học tập, đời sống tinh thần, giao tiếp xã hội của con và việc giáo dục đạo đức thì gần như phó mặc cho nhà trường, dẫn đến tình trạng, nhiều học sinh không được trang bị những kỹ năng sống tối thiểu.

2.2.4. Trước thực trạng đạo đức học sinh như hiện nay, chương trình giáo

dục đạo đức trong nhà trường lại chưa có tác động hiệu quả.

Học sinh lứa tuổi trung học phổ thông cần được tác động từ những bài học mang tính thực tế. Vì vậy, các bài giảng giáo dục đạo đức phải có tính thuyết phục, nhưng chương trình sách giáo khoa môn Giáo dục công dân hiện nay còn nặng về lý thuyết, thiếu kiến thức về kỹ năng sống, chưa tạo được dấu ấn để giúp hình thành nhân cách cho học sinh; nhiệm vụ của giáo viên, chủ yếu tập trung vào việc truyền thụ kiến thức môn học, thời gian giao tiếp giữa giáo viên và học sinh ngoài giờ học còn hạn chế, chưa đủ điều kiện để tác động đến quá trình giáo dục đạo đức cho học sinh.

3. Kiến nghị

3.1. Biên soạn lại chương trình giáo dục đạo đức

Chương trình giáo dục đạo đức cho học sinh hiện nay cần được biên soạn theo hướng:

- Đưa nội dung của chuẩn mực hành vi xã hội vào chương trình giáo dục đạo đức cho học sinh trung học phổ thông, thông qua các tình huống thực tế và hướng dẫn các em cách xử thế đúng với chuẩn mực hành vi xã hội, đồng thời tạo cho học sinh có thói quen tích cực làm theo và đấu tranh với các hành vi sai lệch chuẩn mực xã hội. Cả nhà trường, gia đình và các tổ chức xã hội cùng tham gia vào quá trình giáo dục đạo đức cho học sinh. Lứa tuổi trung học phổ thông đã có sự chín chắn nhất định để nhận thức và thực hiện những hành vi đạo đức đúng đắn.

- Tăng các nội dung giáo dục kỹ năng sống cho học sinh. Kỹ năng sống có ý nghĩa quan trọng vì đó là những trải nghiệm, giúp con người tồn tại và có được hiệu quả trong cuộc sống và công việc. Kỹ năng sống sẽ giúp học sinh có phản ứng thích hợp trước những tác động xấu.

Một số kỹ năng sống cần phải có đối với học sinh ở lứa tuổi trung học phổ thông là:

- + Tính tự lập, có thể tự giải quyết các vấn đề của bản thân
- + Có bản lĩnh để vượt qua những khó khăn gặp phải
- + Tự chịu trách nhiệm với những việc mình làm
- + Biết chấp nhận và từ chối một cách hợp lý trong các tình huống
- + Có khả năng tự bảo vệ bản thân trước những tác động xấu
- + Biết cách tìm kiếm sự giúp đỡ khi gặp khó khăn và nguy hiểm
- + Ứng xử đúng mực trong tình bạn và tình yêu
- + Chủ động nhận thức các thay đổi của bản thân về tâm sinh lý.

3.2. Xác định hướng can thiệp đối với từng loại chuẩn hành vi

- Đối với các hành vi chuẩn mực luật pháp: Cả gia đình và nhà trường chủ động trang bị những kiến thức luật pháp tối thiểu cho học sinh, ví dụ, luật giao thông, quy định nơi công cộng, nội quy, quy chế của học sinh và luôn giám sát việc thực hiện, có những hình thức xử phạt kịp thời. Cho học sinh biết những trường hợp sai phạm về luật

pháp bị xử lý như thế nào. Luôn tạo cho học sinh ý thức được rằng, cần phải tuân theo các chuẩn mực luật pháp.

- Đối với các hành vi chuẩn mực đạo đức: Gia đình đóng vai trò quan trọng, khởi đầu trong việc hình thành ở học sinh tính trung thực, cư xử lễ phép với người lớn tuổi, quan tâm giúp đỡ người khác. Cha mẹ cần làm gương về tư cách, tác phong cho con cái.

- Gia đình chăm sóc về vật chất nhưng đồng thời cũng luôn quan tâm tới con em về đời sống tinh thần như nhu cầu đọc sách, phim ảnh, âm nhạc, nhu cầu giao lưu với bạn bè, ảnh hưởng của các kênh thông tin, đặc biệt là mạng internet.

- Ở nhà trường, chuẩn mực hành vi đạo đức được cung cấp dưới dạng các bài học về khái niệm đạo đức, nghĩa vụ, bổn phận, trách nhiệm của người học sinh, về cách cư xử trong các tình huống và hoàn cảnh cụ thể. Đạo đức của học sinh được xây dựng trên cơ sở lý trí, từ đó, học sinh mới có khả năng đánh giá được cái tốt và cái xấu. Giờ học giáo dục công dân đóng vai trò quan trọng trong việc cung cấp các chuẩn mực đạo đức cho học sinh.

- Đối với các hành vi về chuẩn mực thẩm mỹ: Học sinh có thể cảm nhận về cái đẹp của cuộc sống, cái đẹp của nghệ thuật bắt đầu từ gia đình, tiếp đó, là qua các môn nghệ thuật ở trường như Âm nhạc và Mỹ thuật.

- Đối với các hành vi về chuẩn mực chính trị: Chuẩn mực chính trị của học sinh bắt đầu từ các hoạt động của Đội thiếu niên tiên phong, Đoàn thanh niên và tham gia vào các hoạt động xã hội. Nhà trường đóng vai trò chính trong

việc giáo dục về chuẩn mực chính trị cho học sinh, các tổ chức Đội và Đoàn, gia đình củng cố nhận thức và tạo điều kiện cho học sinh tham gia các hoạt động.

3.3. Giáo dục đạo đức từ trong gia đình

Theo ý kiến của học sinh trong phần khảo sát, yếu tố gia đình đặc biệt quan trọng đối với việc phát triển tình cảm đạo đức của học sinh. Phụ huynh cần lưu ý một số yếu tố, được sắp xếp ưu tiên theo mức độ tác động có ý nghĩa quan trọng qua ý kiến của học sinh, đó là: cha mẹ sống hòa thuận, tôn trọng nhau, cha mẹ đối xử tốt với người thân trong gia đình, gia đình quan tâm đến sự phát triển về tâm sinh lý của con...

Cha mẹ thường xuyên quan tâm tới con cái, giữ mối liên hệ mật thiết giữa các thành viên trong gia đình, tôn trọng ý kiến của các em, cha mẹ phải là người hiểu được tâm lý trẻ qua các giai đoạn phát triển để giáo dục kịp thời.

Cuộc sống ở thành phố lớn tạo điều kiện cho các em được tiếp xúc với nhiều kênh thông tin hiện đại nên gia đình cần tham gia vào việc hướng dẫn con cái sử dụng các phương tiện giải trí một cách đúng mực.

Giáo dục giới tính được bắt đầu từ trong gia đình. Vì thế, cha mẹ và người thân phải chủ động cung cấp thông tin và giải thích kịp thời các vấn đề về giới tính cho các em.

3.4. Tổ chức các hoạt động xã hội và hoạt động tập thể

Nhằm hình thành tính hợp tác, tinh thần học hỏi và sự quan tâm giúp đỡ lẫn nhau.

Với mục đích giúp học sinh mở rộng quan hệ ngoài nhà trường và gia đình, có thể giáo dục đạo đức cho học sinh qua những tấm gương điển hình ngoài xã hội, qua những hoạt động từ thiện, các phong trào gây quỹ, được phát động trong trường hay ngoài xã hội. Các hoạt động xã hội sẽ hình thành và phát triển ở học sinh tính cộng đồng, sự quan tâm và tinh thần giúp đỡ người khác.

Trong những nội dung sinh hoạt lớp, có thể tổ chức các buổi bàn luận về chủ đề thời sự chính trị trong và ngoài nước nổi bật đang diễn ra, cập nhật các vấn đề đang được xã hội quan tâm cho học sinh. Cách làm này vừa tăng lượng thông tin vừa tạo thói quen cho học sinh theo dõi những diễn biến trong đời sống chính trị và xã hội.

Tăng tính sinh động trong nội dung sinh hoạt Đoàn và các hoạt động phong trào của nhà trường bằng cách:

+ Tổ chức các buổi thảo luận những chủ đề xã hội về thanh thiếu niên, ví dụ: tệ nạn ma túy, bạo lực ở trường học, ảnh hưởng tiêu cực của sách báo, phim ảnh có nội dung không lành mạnh, chủ đề tình bạn và tình yêu trong nhà trường phổ thông v.v...

+ Hưởng ứng các phong trào như chương trình xây dựng môi trường học thân thiện, xây dựng nếp sống văn minh đô thị, học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh...

+ Hưởng ứng cuộc vận động “Hai không” của ngành giáo dục: chống tiêu cực trong thi cử và bệnh thành tích trong giáo dục.

+ Đẩy mạnh công tác tư vấn trong nhà trường với các chủ đề:

Tình bạn, tình yêu và hôn nhân, những thắc mắc về sức khỏe sinh sản, hướng nghiệp, tìm hiểu về các ngành nghề. Hình thức tư vấn có thể là những buổi nói chuyện tập thể có mời chuyên gia và có thể là sự tiếp xúc cá nhân với chuyên viên tư vấn, trực tiếp hoặc gián tiếp. Mỗi trường cần có một cán bộ chuyên trách về tư vấn học đường hoặc kiêm nhiệm.

Giáo dục đạo đức cho học sinh cũng cần có sự tham gia của ngành văn hóa thông tin trong việc quản lý việc phát hành sách báo, tạp chí, chương trình truyền hình, phim ảnh, ca nhạc, các trò chơi điện tử...

3.5. Tăng cường sự hợp tác giữa gia đình và nhà trường

Phát huy vai trò hoạt động của hội cha mẹ học sinh trong nhà trường. Nhiệm vụ của hội cha mẹ học sinh là tham gia phối hợp với nhà trường thực hiện chức năng giáo dục đạo đức cho học sinh, góp phần xây dựng cơ sở vật chất và giải quyết những khó khăn của nhà trường.

Ban đại diện cha mẹ học sinh cần được tham gia cùng với giáo viên chủ nhiệm lớp trong việc xem xét, đề nghị tuyên dương, khen thưởng hoặc xử lý kỷ luật đối với học sinh của lớp. Các ý kiến của ban đại diện cha mẹ học sinh là căn cứ để kiến nghị với hiệu trưởng về những biện pháp cần thiết nhằm quản lý nội quy, nề nếp học tập và kiểm soát hành vi đạo đức của học sinh.

3.6. Thường xuyên tự đánh giá về nhận thức và hành vi đạo đức của bản thân

Quá trình tự rèn luyện tư cách đạo đức đòi hỏi học sinh:

- Chủ động tiếp nhận tích cực các hình thức giáo dục đạo đức từ gia đình, nhà trường và xã hội.
- Nhận thức được vị trí và nhiệm vụ của mình khi ở nhà, ở trường và ngoài xã hội. Rèn luyện kỹ năng sống để có khả năng ứng xử thích hợp và làm chủ được hành vi trong các tình huống khác nhau.
- Thường xuyên tự giác tìm hiểu về lối sống, đạo đức của mọi người qua cuộc sống thực tế hàng ngày. Lứa tuổi trung học phổ thông cần bắt đầu quan tâm đến các sự kiện chính trị - xã hội, đó là một trong các điều kiện giúp hình thành nhân sinh quan và thế giới quan.
- Học sinh thường xuyên tự đánh giá nhận thức và hành vi đạo đức của bản thân sau mỗi khoảng thời gian nhất định. Thực hiện công việc này sẽ giúp học sinh thường xuyên ý thức được là mình đang tự rèn luyện tư cách đạo đức. Nhà trường có thể sử dụng kết quả chung sau khi tổng hợp để biết được thực trạng đạo đức học sinh và nắm bắt kịp thời các nguyện vọng, thắc mắc của

học sinh để có phương pháp giáo dục thích hợp.

Tóm lại, quá trình tự rèn luyện tư cách đạo đức của học sinh là quá trình lĩnh hội và vận dụng các chuẩn mực hành vi đạo đức trong gia đình, nhà trường và ngoài xã hội. Quá trình đó chịu tác động tích cực và tiêu cực của nhiều yếu tố chủ quan và khách quan. Vai trò của gia đình, nhà trường và xã hội là tác động tích cực, thông qua việc giáo dục để các em hành động không sai lệch với các chuẩn mực hành vi đạo đức, trong đó, giáo dục của gia đình vẫn là nền tảng chính để hình thành nhận thức và có hành vi đạo đức chuẩn mực từ tuổi tiểu học, nhà trường sẽ giáo dục cho học sinh tính kỷ luật, phép ứng xử trong xã hội và ý thức về trách nhiệm của người công dân, kiến thức pháp luật cần thiết để các em bước vào đời. Nội dung và phương pháp giáo dục đạo đức cần phải tính đến đặc điểm quá trình phát triển về tâm sinh lý của học sinh, sự ảnh hưởng của môi trường tự nhiên và xã hội, cùng với nguồn kiến thức từ các phương tiện truyền thông hiện đại. Học sinh trung học phổ thông, nếu có quá trình tự rèn luyện tư cách đạo đức tốt sẽ trở thành người công dân có ích cho xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đào Thị Vân Anh (2005), *Tìm hiểu nhận thức về lối sống và đạo đức của học sinh Trung học cơ sở tại thành phố Hồ Chí Minh trong giai đoạn hiện nay*, Đề tài cấp Bộ B2005.23.79.
2. Vũ Gia Hiền (2005), *Tâm lý học và chuẩn hành vi*, Nxb Lao động, Hà Nội.
3. Hội thảo: "*Nâng cao chất lượng giáo dục đạo đức trong nhà trường*" do Sở Giáo dục và Đào tạo TP HCM tổ chức tháng 12/2007.